

לע"נ ברוך בענייט וברכה גרוס ע"ה
by Mr. & Mrs. Duvy Gross

WEEKLY PLANNER

פרשת השבוע אמור דף השבוע מועד קטן ב'

פרנס השבוע

Dedications available, email R' Zacharia Adler - info@dafaweek.org

פרנס היום ↓ ← Follow any track	(א) עם מראי מקומות	(ב) אליבא דהלכתא	(ג) לימוד וחזרה (ד' פעמים) וחזרת מסכת תענית
יום ראשון	☐ דף ב' עמוד א' עם רש"י ותוס'	☐ דף ב' עמוד א' עם רש"י	☐ דף ב' עמוד א'
יום שני לע"נ	☐ חזרה דף ב' עמוד א' <u>הקדמה להמסכתא</u> ע' הקדמת הרמב"ם לפירוש המשניות #1 הקדמת המאירי לחבורו #2 הקדמת הרמב"ם למו"ק #3 הקדמת המאירי למו"ק #4	☐ דף ב' עמוד ב' עם רש"י <u>בענין היתר דבר האבד</u> ע' שו"ע או"ח (תקלז' א') מג"א (שם) לבושי שרד (שם)	☐ דף ב' עמוד ב'
יום שלישי	☐ דף ב' עמוד ב' עם רש"י ותוס' <u>בענין אם חוה"מ דאו' או מדרבנן (ב.)</u> ע' רש"י (מו"ק ב.) ע"ש רמב"ם (הל' יו"ט פ"ז הל' א') #5 נימוקי יוסף (מו"ק א.) #6	☐ <u>בהמשך הענין</u> ע' הגהות רעק"א (שם) משנ"ב (שם ס"ק א')	☐ חזרה א' דף ב' עמוד א'
יום רביעי	☐ חזרה דף ב' עמוד ב' <u>בהמשך הענין</u> ע' רמב"ן (עבודה זרה כב.) #7 מגיד משנה (רמב"ם שם) #8 הגהות רמ"ך (רמב"ם שם) #9	☐ <u>בהמשך הענין</u> ע' ביאור הלכה (שם) חיי אדם (כלל קו') נשמת אדם (שם)	☐ חזרה א' דף ב' עמוד ב'
יום חמישי	☐ <u>בענין מאי מתרינן ביה (ב.)</u> ע' תוספות (מו"ק ב: ד"ה קא) ע"ש ריטב"א (מו"ק ב:) #10 שפת אמת (מו"ק ב:) #11	☐ <u>בענין השמטת כספים וקרקע בזמן הזה</u> ע' רמב"ם (הל' שמיטה פ"ז הל' א'-ב') כס"מ (שם) שו"ע (חו"מ סז' א')	☐ חזרה ב' דף ב' עמוד א'
יום ששי	☐ <u>בהמשך הענין</u> ע' דברי דוד (מו"ק ב:) #12 הערות הגריש"א (מו"ק ב:) #13 מנחת חינוך (לב' ב') #14	☐ <u>בהמשך הענין</u> ע' סמ"ע (שם א'-ד') חידושי חת"ס (שם) תומים (שם א'-ב')	☐ חזרה ב' דף ב' עמוד ב'
שבת	☐ חזרה דף ב' מועד קטן ☐ חזרה דף ב' מגילה	☐ חזרה דף ב' מועד קטן ☐ חזרה דף ב' מגילה	☐ חזרה ג' דף ב' מועד קטן ☐ חזרה דף ב' מגילה
הוספות	☐ חזרה דפים כ"ח-ל"ב מגילה ☐ שיעורי עיון על הדף ☐ בחינה על הדף		

לימוד מסכת מגילה מוקדש לע"נ ר' סנדר חיים זאב ב"ר יחיאל ישראל הירט ע"ה

dafaweek.org • info@dafaweek.org • 718.376.966

דף השבוע

מועד קטן ב.-ב:

נסדר ע"י אשר יעקב מילמן

יום שני- הקדמה להמסכתא

מראה מקומות: הקדמת הרמב"ם לפירוש המשניות #1, הקדמת המאירי לחבורו #2, הקדמת הרמב"ם למו"ק #3, הקדמת המאירי למו"ק #4.

תוכן הסוגיא: עיין בהרמב"ם והמאירי בהקדמת חיבוריהם בענין הסדר על מסכת מו"ק. ועי"ע בהקדמתם למו"ק שמסבירים עיקר המסכתא.

יום שלישי ויום רביעי- בענין אם חוה"מ דאו' או מדרבנן (ב).

מראה מקומות: רש"י (מו"ק ב.) ע"ש, רמב"ם (הלי' יו"ט פ"ז הלי' אי) #5, נימוקי יוסף (מו"ק א.) #6, רמב"ן (עבודה זרה כב.) #7, מגיד משנה (רמב"ם שם) #8, הגהות רמ"ך (רמב"ם שם) #9.

תוכן הסוגיא: עיין ברש"י, הרמב"ם, הנמו"י, והרמב"ן בענין הגדר של מלאכת חוה"מ. והמג"מ והרמ"ך מאירכים מהו שיטת הרמב"ם.

יום חמישי ויום ששי- בענין מאי מתרינן ביה (ב):

מראה מקומות: תוספות (מו"ק ב: ד"ה קא) ע"ש, ריטב"א (מו"ק ב: #10, שפת אמת (מו"ק ב: #11, דברי דוד (מו"ק ב: #12, הערות הגריש"א (מו"ק ב: #13, מנחת חינוך (לבי' ב') #14.

תוכן הסוגיא: עי' בתוסי' והריטב"א שחולקים במהו הסביר במח' בין רבה ור' יוסף. ועיין בהשפ"א שמסביר המח' באופן שלישי ועי"ע בהדברי דוד שנתקשה במהלך של תוסי'. ועי"ע בהערות שמגדיר את עצם הדין כאן. והמנחת חינוך חוקר חקירה כללי בענין התראה בשבת.

1.הקדמת הרמב"ם לפירוש המשניות

תעניות. ולאחר מגלה מועד קטן שיש בינו ובין ימי הפורים ענין משותף שבשניהם אסורים בתענית והספד. וכאשר השלים לדבר על המועדים וחייוביהם וכל הקשור לזה חתם זאת במסכת חגיגה כי היא מחיובי שלש רגלים (מגילה ו ע"ג צפ), והניחה לאחרונה מפני שאינה כללית, שהרי אין חייבין בה אלא הזכרים כמו שאמר ה' (שמות כ, ט) כל זכורך (ק). ונסתיימה חלוקת העניינים במועד בשתיים עשרה מסכתא.

2.הקדמת המאירי לחבור

יעשה מורה 100. וסמכו אליה מסכת תענית להיות גם היא מבראת דרכי התפלה כמוה בהרבה זמנים. כענין זמן עצירת גשמים וזמן הצרות והתעניות. וכבר ידעת שעקר הכונה בתענית הוא התשובה רוב התפלה, אשר הוחל ענינה במסכת ברכות. וסמכו אליה אחר זה מסכת מגלה מצד שהתבאר בה קריאת של ספר תורה שבכל השנה, ובכללם קריאה שבתענית ומעמדות שהוכר ענינם במסכת תענית. ואחר זה-התחיל במסכת חגיגה, וה שער הכונה בסדר מועד הוא לבאר עניני המועדות והזמנים הבאים לעתים קבועים, כמו שנרמז במלת עתך, ויש מועד מונח עליו לזאת הסבה גם כן, והיה בראוי קודם שיכנסו הענינים ההם בגדר הלמוד ובסדרו לבאר הדברים הכלליים לכל יום טוב והם מסכת חגיגה וביצה, והיה ראוי להקדים חגיגה לביצה למעלת קרבנות הקדש, וסמכו מטעם זה מסכת ביצה למסכת חגיגה. וכן מטעם זה גם כן סמכו למסכת ביצה מסכת מועד קטן שענינו גם כן כלליים. אלא שנתאחר להם מצד שאין עניניו כוללים רק שנים מן הימים טובים והם פסח וסוכות, ששאר החגים אין בהם חול בנתיים. ואחר השלים הביאור בענינים הכלליים וחיוב הסדר להתחיל בביאור המועדות הפרטיים. ויתחיל בראש השנה על משענת הלשון השגור לבני אדם לקרותו ראש לכל עניני השנה. ויסדרם אחר זה רצופים כסדר

5.רמב"ם (הל' יו"ט פ"א הל' א')

א חולו של מועד אף על פי שלא נאמר בו שבתון הואיל ונקרא [ב] מקרא קדש והרי הוא זמן חגיגה במקדש אסור בעשיית מלאכה כדי שלא יהיה כשאר ימי החול שאין בהן קדושה כלל. והעושה בו מלאכה האסורה מכין אותו מכת מדרות מפני שאיסורו [ג] מדברי

6.נימוקי יוסף (מו"ק א).

פסדא יפיה גריך גדטת ושמעיק דסס היה גריך גדטת ושמעיק דסס היה אדם מים שלא יצאו לעולם במועד לזרז דלי אלא שמסקה מהן כגנלו כקל היה מותר ואיסור מי גשמים וקילון אמועד קאי דגני שביעית לא חיישין לטירחא ימירא: עניינות. שחופרים סביב הכרם כדי שיתעבכו שם המים מלשון הלן מעגנה שהוא לשון עיסוב והא נמי אמועד קאי (ב) משום טירחא ימירא ועוד ללא היו דבר האכזר אצל בשביעית מותר כדאיתא בגמ'. וכמה הראש"ד ז"ל בפירושו דבגמ' (דף ד: ל) אסרינן אלא במדמי וה"ה ענין מדמי אס לא ניכר [ה]האריך אצל אס ניכר [ה]האריך מעט מותר ולא נענין טפה כדנענין בגמרא בלחם המים דהאם נענין מקום לעטור בו מים כשטף אצל הכל מימיה עומדין וכמשהו כפי להו ע"כ: [ב] חשאא פמשיין שיצא וכו'. הכל מפורש בגמרא. והכנתו שיש ברייתות דמשמע מניייהו שהמלאכה בחוה"מ אסורה מן התורה דמניח כל מלאכה עבודה לא תעשו לימד על חולו של מועד שאסור בעשיית מלאכה דברי ריה"ג ר"ע אומר אינו זריך הרי הוא אומר אלה מועדי ה' מקראי קדש כמה הכתוב מדבר אי כדנאש הרי כבר נאמר שנתון ואי בשמיני הרי כבר נאמר שנתון הא אין הכתוב מדבר אלא בחוה"מ שאסור בעשיית מלאכה הרי משמע שאסורין בעשיית מלאכה מן התורה בחוה"מ. ומלמי הכתוב שאומר ראשון ושיעור לנדן שמה מניה שמילקת ים בניין ומסרן הכתוב לחכמים איז מלאכה אסורה ואיז מותרת אלא שלא מנינו לאחד מן המחברים שנתו המלות שימנה מטה באסור מלאכה בחוה"מ ואם האיסור דבר תורה היא האיסור לאו או עשה ולפי זה נראה שאינה אלא אסמכתא בעלמא וכן נראה מן התוספת' וכן נראה מן הירושלמי אמר רבי אבהו בר ממל אלו היה מי שימנה עמי הייתי מתיר מלאכה בחולו של מועד כלום אסרו אלא כדי שיהיו אוכלין ושומין ועסקין בחורה כגון (ט) אן אוכלין ושומין ושומין וכן אמרו בפקי מי שהסך (דף ג:) גבי כוון מלאכתו במועד חולו של מועד דרננן והרמב"ן הטיל פסיה ואמר שכל מלאכה שאינה לזרז המועד ואינה דבר האכזר אסורה מן התורה ושהוא לזרז המועד מותרת בין במלאכה אומן בין במלאכה הדיעט אע"פ שאינו (י) זרז דבר האכזר וכן כל שהוא דבר האכזר מותרת אע"פ שאינו (ז) דבר המועד ואע"פ דלית בה טירחא ימירא ותכמים מדברייהם אסרו קלמ מלאכות אלו כמו שיבאר ועל זה אמרו בירושלמי שהיה ראוי להחיר מלאכות אלו כדי שלא יהיו מתעבלין ויתעסקו בהן שהטעם מביאה לדי' פחיתות ועיקר חולו של מועד ודאי דבר תורה הוא ע"כ. וזה הסכים הרשב"א ז"ל סוף פרק קמחא דע"ז: דדאי בית הבדיל לישנא דשיתות דדא. כלומר שהוא מיושב שאינו זריך לדבר אחר אלא למטר השמים יסאה מים: כמה דרשתותב עולם עם בתולה. שנתמלא חפלו וליט

7.רמב"ן (עבודה זרה כב).

[וכו"ן] 390, יש לומר מפני שהחכמים הוסיפו עליהן הרבה ואותן היה מבקש להתיר, הא מן התורה אינו אסור אלא במלאכת עבודת קרקע וכיוצא בה שטרחתן מרובה. ומיהו אין בזה מן התורה לא לאו ולא מלקות כרע"ק 391 דמפיק לה ממקראי קדש 392, דאיסור עשה 393 רמז לך הכתוב בו, והיינו דאמרינן התם 394 הל' מועד כהלכות שבת יש מהן פטור אבל אסור יש 395 וכו'. והר"מ הספרדי ז"ל 396 סומך על הירושלמי שהזכרנו, ולא כיון יפה. ועוד מפורש בפ' אין דורשין 397 מכלל דתרווייהו ס"ל חש"מ אסור בעשיית מלאכה, כלומר מן התורה, וכדמוכחא שמעתא 397*.

3.הקדמת הרמב"ם למו"ק

מסכת מועד י"א
 [פרק ראשון]
 [א] מִשְׁקִין בֵּית הַשְּׁלָחִים י"ב בְּמוֹעֵד
 וּבִשְׂבִיעִית, בֵּין מַמְעִין
 שְׂיָצָא בְּתַחֲלָה בֵּין מַמְעִין שְׁלֵא יָצָא

[א] בא בקבלה (א) מגינה ים
 ע"ה שחולו של מועד אסור
 בעשיית מלאכה. והמשנה (ב)
 קוראת חולו (ג) של מועד
 מועד (ד) בכל מקום (ה). וכן
 בא בקבלה גדר (ו) המלאכות
 שמתור לעשותן במועד וגדר
 המלאכות שאסור לעשותן (ז).

[א] רבינו קורא כגון גס מסכת זו 'מועד', וכן בפירושו (פסחים פ"ד מ"ו, הרויח פ"ג מ"ה, כלים פ"א מ"ג) ובמשנה (מה' גלאו ק"ר). אן מנינו גם שקוראה 'מועד קטן' (עי' בהקדמתו לפיהמ"ש, ספר המנוחות עשין לו). ואל תמה על זה שמנינו גס מסכת כשם הסדר, שכבר כן הוא גם בסדר טהרות יש מסכת טהרות [עי' בהקדמת רבינו לפיהמ"ש (ס"ק יט)], וכן בסדר מיקין הימה מסכת מיקין אלא שנתלקה לשלש, ב"ק ז"מ וכו' [עי' ענינו' ז ע"א]. ומנינו גם ראשונים שקראוהו 'מסכת משקין', על שם המינה הראשונה בה פותחת המסכת. וע"ע קובץ אור ישראל (מאסף, חט"ו, שנה ד [ד] עמ' קצו) ובהערמתו לפיהמ"ש (סוף עוקלין). רבינו בהקדמתו לפיהמ"ש ציאר טעם קביעת מקום מסכת זו: ולאחר מגילה מועד קטן שיש ביה ובין ימי הפורים ענין משותף שבשניהם אסורים בתענית והספד. עכ"ל. [בן ע"י הערמתו להלן בפירושו המשנה.

4.הקדמת המאירי למו"ק

וענין המסכתא אמנם עקרו בא לבאר הדברים שדיעתם הכרחית לעניני הימים שבין ראשון ושיעור ש"פ פסח ובין ראשון ושמניני של סוכות, והם הנקראים חולו של מועד, אי זו מלאכה מותרת בו ואי זו מלאכה אסורה בו. ואמנם על ידי גלגול נתגלגלו בה שאר ענינים ארכי הדברים, והוא, שמצד שהוצרך לבאר בה על אי זה צד נוהג אבילות בזמן זה ועל אי זה צד אין נוהג בו אבילות נתגלגל בה ביאור עניני הלכות אבילות בארוכה, ונתגלגלו בזה הספר גם כן קצת עניני עבודת קרקע שבשביעית וקצת עניני טומאה וטהרה ועניני דיני חרמות ונדויין ושמתא, ונמצא שנתבארו לנו מזאת המסכתא שלשה ענינים על השלשיות. הראשון עניני חולו של מועד, והשני עניני הלכות אבילות, והשלישי עניני חרם ונדוי ושמתא, מלבד מה שנתגלגל בתוכו שלא בשלמות מענין טומאה וטהרה ומעניני שביעית בקצרה.

לע"נ ברוך בענדלס וברכה גרוס ע"ה
by Mr. & Mrs. Duvy Gross

8. מגיד משנה (רמב"ם שם)

פ"ז א חולו של מועד אע"פ שלא נאמר בו שבתו וכו'. דעת רבינו שחולו של מועד דבר תורה מותר בכל מלאכה והבדלה והטבחה כגמולא חוץ לזו (מג"א י"ג). הם אסמכתא בעלמא וזו שש דרשו בכרייתא אחת ליטור המלאכה תמה שכתוב שש ימים תאכל תלת וכיום השביעי עשרת מה שביעי עזר חף שש עזר חי מה שביעי אסור בכל מלאכה חף שש אסור בכל מלאכה ת"ל השביעי שביעי אסור בכל מלאכה ואין שש אסור בכל מלאכה שלא מקרן הכתוב אלא להחמיר וכו', ובפסחים (קכ.) מוקים לה לדרוש מה שביעי רבות תאכלת מנה חף שש רשות, ועוד שלם היה מולו של מועד אסור דבר תורה היה אסורו לאו או עשה ולא מלאכה ואין אחד מן המתנגדים שמת המלכות מי שמה שש"מ אלא אסמכתא בעלמא הוא וכן נראה מן התוספות ועוד ראייה תמה שהוכיחו בירושלמי (ט"ק) פ"ג ה"ט אמר רבי אלא בר תמל אלו היה מי שימנה עמי הייתי מתיר מלאכה נחש"מ כלום אסור אלא כדי שהיו אובליגן ושותין ושמיים ושפוקים בתורה כדון אישן אכלין ושחין ושחין ואמרו פרק מי שהפק (מ"ק י"ג) גבי כיון מלאכתו נמועד דש"מ מדרבנן. מחלו למד רבתי שחולו של מועד מדרבניהם. וכאמת שהטוב ששפוק אין דורשין תורה שהוא מן התורה וכן נראה מי שהפק (מ"ק י"ג) אמר רב (ש"ס) [ש"ס] דמי אכלו דרבנן וחולו

9. הגהות רמ"ך (רמב"ם שם)

כלל שייך לקרוע י"ט שני שטחי טו כל אכלת לדעת כל הגאונים איש דין שחייב לקרוע, ועוד כי תוכה הקריעה מן התורה יותר מן האכלת שלא למדט תחורת שש אלא לניעות יום אחד ופריעה ופריעה, ועוד שחייב מיחה מי שלא קרע ולא פירס (מ"ק כד.), והחכם ר' אשר האריך בזה (נה"י י"ט ש"ס) תמ"ד סי' קכ) ומעשה נא כנאון והורו לדעת הגאונים שחייב לקרוע. וז"ע. וכאמת לא עשו זו מעשה כי רבו עליו האוסרים :

הכ"ד. ואסור לאדם לספור על חטו לי' יום קודם הרגלו. הגהה. הוא פסק בשמאל (מ"ק ט.) ויהי לו לפסוק כרכ כהאם מותר דהא ק"ל רב ושמואל הלכה

כרכ בחיבורי, ואם רצה לפסוק בשמאל משום הירושלמי (שם פ"א ה"ה) היה לו לומר דכמה חדש מותר :

פ"ו. ה"א. והעושה בהם מלאכה מכין אותו מכת מרדות מפני שאיסורן מדברי סופרים. הגהה. ז"ע לדברי ה"ה דמי שהפק (מ"ק י"א) דקאמר לא מעביד חולו של מועד דלפירא מלאכה מדאורייתא, משמע דחולו של מועד מן התורה יותר מחלולת ואע"ג דלפסחו (שם טו.) ליטור מלאכה כאלו מוסכחי חגיגה לאכל, מ"מ יש פירע לדברי ה"ה דלמירין לקמן (שם י"ג) הלכות מועד מהלכות שבת יש מקן פטור אכל אסור וכל פטור אכל אסור דשבת איש אסור כי אם מדרבנן, וז"ע :

11. שפת אמת (מו"ק ב:)

ע"ב בנמ' איל אבוי ליריך קפוא לריי קפוא טו נראה לבאר הסוגיא דרבה וריי פליגי מה העיקר יותר באלו ה"ב מנכש ומשקה, רבה סבר דמרמי ארעא עיקר ובטל מושלת המניחה לתיקון הארבעה, וריי ס"ל דלמיתה עיקר ובטל מושלת הריפוי, ורבי מקשה חתרויבהו ס"ל דלית ביה ז' העוולות והבא דרובא ז' העוולות לבזע חייב שמים והיינו דאמר בלשון שלילה וביט וכו', אבל אין הוונת דרבה וריי פליגי ארבע כהנא, ופי' התוס' כנאון קשה טובא דאי מודה רבה דמשום זורע נמי איכא אלא דפליגי ארבע איכא מואי מקשה ליי ריי מהמנכש בכלאים, נס עיקר פי' התוס' דפליגי אי אוליגן חבר הדמיון או חבר המעשה לא ידעתי למה הולכנו לזה, והנה מדברי הרמב"ם נראה, דפוסק כריי מודהויל דמנכש בכלאים לוקה דריש לאו ריש לאו ריש הוא כניל :

12. דברי דוד (מו"ק ב:)

על כן נלפע"ד לפרושי לסוגיא דידן דלא כהתוס' ד"ה קא מרפויי דקא מפרשי לפלוגתייהו דפליגי אי אזלינן בתר הדמיון או בתר המחשבה. רק דתרווייהו סבירא להו דהמחשבה היא עיקר. דבשבת מלאכת מחשבת אסרה תורה. ובהדיא ס"ל כן במס' ב"ק (כו, ב) ע"ין שם, אלא דפלוגתייהו הוא במחשבה עצמה למה קמחון, דבאמת אייתא נמי להרשיה גם בתר זריעה כדאמרינן התם תנא בארץ ישראל קאי דזרעי והדר כרבי, וקמפלגי בהך סברא דמר סבר עיקר מחשבתו לרפויי ארעא ולית ביה משום זורע כלל, ומר סבר עיקר מחשבתו לצמוחי פירי, ואביי דקמותיב ס"ל דמחשבתו לתרוייהו ולחייב שתיים, וכי תימא כיון דאית ביה תרתי יתפרש כדלעיל לפי מה שרצינו לפרש להתוספות, ואינהו דלא חשו לקושיא דאביי לאו משום דלא ס"ל הא דרב כהנא, וכמו שרצינו לפרש להתוס' דהא רב יוסף ס"ל להדיא כרב כהנא, רק דס"ל דלית במנכש כלל רק משום חדא לכל מר כדאית ליה, ומעתה איתא קושית רב יוסף שפיר ולא נצטרך לשום חילוק, ומעתה לא קשה כלל מברייתא דזומר לרבה, כנלע"ד ברור ודו"ק.

13. הערות הגריש"א (מו"ק ב:)

אתמר המנכש והמשקה מים לזרעים וכו'. לרבה אזלינן בתר מעשה המלאכה ועיקר המעשה זה החרישה, ולרב יוסף אזלינן בתר מטרת המלאכה שהיא הזריעה. וכל מה דנחלקו הוא דוקא במנכש אבל בחורש עצמו שהיא מלאכת חורש בעצמה, וע"ז נאמר אב דידה, כיון שזהו מציאות המלאכה חייב משום דידיה ורק משום דידיה כיון דזהו צורת המהות ועיקר המלאכה... ודוקא מנכש שהוא לא צורת חורש בעצם אלא מנכש, בזה הוא הנדון אם בתר מעשה מדמינן או בתר מחשבה. ואין להקשות דמ"מ בכל חורש יאה חייב גם משום זורע, דודאי כיון שהוא הוא אב מלאכה של חורש ודאי עוקר הוא כל מלאכה אחרת הנגזרת אחריו, ומה דמצאנו בזומר, אפילו נימא דזומר הוא אב מלאכה דנוטע מ"מ כיון שהוא רק כעין המלאכה וכמו שכתב הרמב"ם (פ"א משמיטה ה"ג) ולא זורע עצמו, כבר מצרפת אליו מלאכה אחרת, א"נ אפילו נימא דהוה אב ממש, מ"מ גם קוצר גמור יש כאן ואין אחד מבטל חבירו. וסברא זו תתבאר לקמן יותר.

10. ריטב"א (מו"ק ב:)

איתמר המנכשו¹⁴⁴ וכו' אמר רבא¹⁴⁵ כותי דידי מסכתרא¹⁴⁶ וכו'. פי' מר אויל בתר השתא ומר אויל בתר בסוף¹⁴⁷ ומהאי לישנא פרישו לנא דפליגי ולא מייית¹⁴⁸ למימר דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי והיינו דפריך עלייהו אביי וכו' דכל היכא דכי עביד תרתי מיחייב תרתי כי עביד להו כחדא מלאכה לא מחייב אלא חדא והאמר רב כהנא לענין שבת זמר וצריך לעצים חייב שני חטאות משום קוצר ומשום נוטע וליכא למימר גברא אגברא קא רמית דהא קים לן דהלכתא כרב כהנא וליכא¹⁴⁹ דפליגי עלה ואפי' ר' יוסף עצמו אמר לה¹⁵⁰ האי מאן דקטיל אספסתא חייב שתיים ומשום דרב כהנא איירי בה התם מעיקרא¹⁵¹ נקטיה.

לע"פ ברך בענדט וברכה גרוס ע"ה
by Mr. & Mrs. Duvy Gross

מועד קטן דף ב'

נסדר ע"י ר' אשר יעקב מילמן

14. מנחת חינוך (לב' ב')

דעכ"ס זרין להזכיר לו המלאכה, נראה דלאו דוקא אלא אפילו אם התרו בו פסח דזו מלאכה ואחרי עובר על הלוא סגי, כיון דליתו מלעג בו מהיכי חימי לא יהיה התראה, ודוקא אם אמר לו משום מלאכה אחרת הוא ספור שמלעג עליו, אך החוס' ז"ק ב' ע"א ד"ה ולר"א, כתבו ג"כ בחמילה כמו שכתבו בספר כלל גדול, דוקא אם התרו משום מלאכה אחרת נראה כמלעג וכו', אך כתבו עוד מירוש דהי דמשי"ס הש"ס שם כך דהוי נמשכן וכו', זרין להרות החולדה בשם האב, וכן כתבו פרק הורק ג"ו ע"ב ד"ה ולר"א, א"כ משמע דזרין להתרות משום ארו מלאכה, וכן החולדה בשם האב, ואם התרו בו פסח דהוא מלאכה ואסור בשבת לא מהני, ואפילו התרו משום החולדה לא מהני, ז"ע בזה. ועיין ר"מ פ"ג מסנהדרין ה"ב כתב דהתראה היא להתרות בו שהיא עבירה ושחייבים עליה מיתת בית דין או מלקות, ולא כתב אפילו התראה מחלה לאו.

אך אפילו לדעת רש"י, מדוע לא יהי אם מתיר אפילו על חולדה פסח שהיא עבירה ועובר על לאו דלא תעשה כל מלאכה וחיבים עליה מיתת בית דין, למה זרין לפרט שם האב, אך כהתרו משום מלאכה אחרת דלא לית חיוב דהוי כמלעג, אלא כהתרו בו פסח ז"ע, וכן מדברי הר"מ כאן פ"ו ה"ו שכתב מה הפרש"י בין האבות וזין החולדות, און ביניהם הפרש"י אלא לענין קרבן וכו', ולא כתב ג"כ חולדה זרין להתרות משום האב, נראה דזין זרין להתרות בשם האב. על כן נראה דזין זרין להתרות משום החולדה ג"כ, רק פסח זה שאחרי עשה הוא מלאכה וחיבים עליו ועברים משום לאו דלא תעשה כל מלאכה, ז"ע רמב"ם נענין והא"י, ועיין רש"י שבת קל"ח ע"א ד"ה דטעלן, מנואר ג"כ בדבריו דלא התרו בו משום מלאכה אחרת לאו התראה היא, אלא אם התרו בו פסח ממסגר דהוי התראה.

ועיין נמועד קטן ב' ע"ב גבי מנכס ומשקה מיס לרעים משום מאי מתריץ ביה, רבה אמר משום חורש ורבי יוסף אמר משום ורע, והנה להחוס' פרק כלל גדול ה"ג ג"כ הפשט דלי אחרו בו משום מלאכה אחרת אינה התראה, כמו הפשט בשבת קל"ח ע"א גבי שימר משום מאי מתריץ וכו', ובחוס' שם נמוק ד"ה משום מאי כתבו ח"ל, דזין אדם לוקה ולא נהרג אלא כהתראה שמתרין בו לא תעשה אך איסורא, כדמסקין בסנהדרין [מ' ע"ב] מקרא דזרין לפרש שם האיסור נהדיח, עכ"ל, ואיני מבין, דאם מתריץ בו שיהי חילול שבת ואסור משום שבת למה לא הוי פשרת האיסור, דהוה האיסור דאסור לעשות מלאכה בשבת, ולמה לית די בהתראה מו. ומה שהביאו חוס' מסנהדרין דף מ', ע"ש דלית הוכחה כלל לזה, רק אם מתרין בו דהוה אסור וחיבין עליו די, ובפרט אם הוא מוכרז לו בפירוש הלאו, וכל המלאכות בשבת הם מלאו הוה, למה לא יחייבו, וגם ז"ע שלא כתבו גם כן כמו בשבת פרק כלל גדול וז"ק ה"ג, דהפשט דאם התרו בו משום מלאכה אחרת אין זו התראה, ולא הביאו דבריהם כלל, ז"ע יב.

עי [ב] ולענין" למח מחוץ הוא ככל מלות עשה שבתורה, וגם לענין תשובה וכו', ושאר הדינים של כוס וקידוש בתקום שפורה הכל דרנן, אזי זרין להאריך כמה שמואר בש"ע והארכו הראשונים והאחרונים, וגם ז"ק, לשון כפי על המלות עשה דינה ככל המלות שפוסין עד שאלא נפשו, רק אם קדש בדברים אך לא על הכוס דיתו ככל מלה דרנן, ועיין מה שכתבו לעיל בחיבור זה [מלה כ"ג אות ו'] דש שעות אם על המלות דרנן כוסין עד שאלא נפשו, עיין כמונת פרק מי שהיה נשוי [ז"א ע"ב רש"י ד"ה מלה], אך אם כוסין בשבת דהוי כמו דין ועונש ואין עונשין בשבת, עיין פמ"ג גריס פמחה לה' שבת מספקת בזה, ועיין מה שכתבו לקמן פרשת ויקהל [מלה קי"ד אות א'] בעה"י.

מצוה לב, שלא לעשות מלאכה בשבת

וזה לב

מלאכה בשבת

(א) [א] שלא וכו'. הנה בכלל הזה הן הל"ט מלאכות, הן חולדות השיטות לכל אב, ויבארו לקמן בקונטרס מוסף השבת, וחיוב על זדונו כרת ואם היה התראה נסקל, ושוגג חיוב מלקות, ובספק אשם תלוי, עיין כריתות ב' ע"א ור"מ הל' שגנות [פ"א הל' ופ"ח הל' א].

וזה הנה מדברי הר"מ פ"ו משנת ה"א וכן מדברי הרב המחבר נראה דעל כל הל"ט מלאכות חייבין סקילה, דלא כחסי כן יהודה שבת ו' ע"ב וכעוד כמה מקומות, דטוב דמלאכה אחת יש בין המלאכות דאין חייב סקילה, ואין לא ידעין אחי מלאכה, רק קת יש דלא מספקין כגון הולאה, ע"ש ובפרק הורק ג"ו ע"ב, ועיין חוס' שם ו' ע"ב ד"ה הא, דאיסי מודה דחייב כרת וטעמא על כל המלאכות, רק סקילה איכא חד דלא מחייב, והר"מ והרב המחבר נראה דפוסקים דלא כחסי, אלא חייב סקילה על כל המלאכות, דש בשבת הכריחא מסייעת לו לאיסי, וגם בפרק הורק ה"ג גבי מקושש מאי, היה נראה דבגרי כחסי, עיין פרי מגדים פמחה לה' שבת [ד"ה יש לשאלן] נראה שעמד בזה, וכתב טעם הר"מ ממה שאמרו בסנהדרין פ"ו ע"ב דהמלל שבת בדבר שזדונו כרת ושגגתו טעמא חייב סקילה הוא דלא כחסי, דלאיסי אינו חייב סקילה על אחת אע"פ שזדונו כרת, ואף שהחוס' שם ד"ה המחלל, עמדו בזה ופילול, הר"מ לא ניחא ליה בחיובו זה על כן דחה ליה דאיסי, ע"ש.

ולאכה ביום השבת אנחנו, נינו ועבדינו ובהמותינו, א תעשה כל מלאכה וגו'. פי שהכתוב הוציא איסור ובעבדים ובהמות בלאו זוהי, כי העושה מלאכה בית דין אם הוא מזיד, ו על פי שמוזהר עליהם ידן אפילו מלקות, שאין זה אחרים. זכרנו לברכה [הל' שבת א סובר כי הלאו הזה דלא אתה וגו' ובהמתך יבוא, וכגון שחורש בה וכלי או במחמר לבד לפי דעתו זה, ועל כן אמרו בגמרא דעתו שזה הלאו דמחמר ית מיתת בית דין, כלומר ז' לוקין עליו.

ז"ע ובקצת כ"י א"ו בלא פת דיעבד. בד וראה בחשה א' לפניה ו'ן ש"י. הלכות שבת פ"א ס"ג ר"ח ש"א א. א. בקצת כ"י ולענינו בות למען יזוה שורד וחמורד ושמות במ"ח להק' סוף המזהר מאות ו' י"ד

א) בשו"ת ר"ב אשכנזי סימן מ"א חילק בין הוצאה דהיא מלאכה גרועה ובעי להתרות משום האב ובין שאר המלאכות דלא בעינן (מנחת סולח).
ב) בענין כמאי מתריץ עיין עוד בירושלמי סנהדרין פ"ה ה"א ח"ל ואהוה מחלל שבת אסור לו הוי יודע שהוה שבת והתורה אמרה מחללה מות יומת וכו' (חמרת ישראל), ובספרי שלח פ"קא ק"ג לבני מקושש איתא מגיד שהתרו בו עיין מלאכות (מנחת סולח).

דף השבוע

מועד קטן ב-ב:

נסדר ע"י אשר יעקב מילמן

עניני הלכה

יום שני ויום שלישי ורביעי- בענין היתר דבר האבד

מראה מוקמות: שו"ע או"ח (תקלז' א'), מג"א (שם), לבושי שרד (שם), הגהות רעק"א (שם), משנ"ב (שם ס"ק א'), ביאור הלכה (שם), חיי אדם (כלל קו'), נשמת אדם (שם).

יום חמישי ויום ששי- בענין השמטת כספים וקרקע בזמן הזה

מראה מקומות: רמב"ם (הל' שמיטה פ"ז הל' א'-ב'), כס"מ (שם), שו"ע (חו"מ סז' א'), סמ"ע (שם א'-ד'), חידושי חת"ס (שם), תומים (שם א'-ב').

משנה ברורה

א (א) דבר האבד. רוצה לומר, שאם לא יעשהו עקשו יבוא לידי הפסד. ואם הדבר אצלו בספק, עין במגן אברהם שמקל, ובחיי אדם כתב שיעשהו על ידי עכו"ם ולא בעצמו. ועין בבאור הלכה שצדדנו דבנות המגן אברהם הוא גס"פן אם אותו החשש שהוא חושש הוא מצוי שיבוא, ואז נראה דיש להקל גם על ידי עצמו, אכן יראה לעשות בצנצא אם אפשר. ועין בפרי מגדים שקמב, דלדברי המגן אברהם יש להקל נמי בספק צריך המועד, והינו גס"פן אם בעיניו קרוב שיהיה זה לצורך המועד: **(ב) הארץ הצמאה.** וצ"פ לה לים, שאם לא ישקנה תמיד תפסד: **(ג) שפינון שהתחיל וכו'.** אכל אם (א) לא התחיל לא תפסד על ידי אחר איהו ימים, ואסור: **(ד) שדה הפעל.** פרוש, שדי לה במטר השמים: **ב (ה) בין חדש.** שהתחיל לנבצ מחדש, וקא משמע לן דלא חישונו בין שחדש הוא (ג) דלמא פלו פתלי ואתי לתמן במועד, אי נמי, דלמא אתי לאיתווי מקום אחר והוי טרחה יתרא: **(ו) הברכה.** מים מקנסיין (א) בבור צמק, והוי טרחה יתרא, שצריך לדלות בקלי: **(ז) ממי הגשמים.** ואפלו (ד) אינו דולה אלא ממשיך מהן ברגל, דהינו שבהור או מקום המקבץ מהגשמים מלא על כל גדותיו דאז אין צורך לדלות, אסור, מפני שסופו לדלות כשיחסרו. וממעין נמי בהמשכה ברגליו שרי להשקות, (ה) אכל כל שדולה בדלי או בכד אסור: **(ח) אפלו ערוגה אחת וכו'.** וכל שכן (ו) כשהם שמי ערוגות ואחת גבוה

באור הלכה

* **דבר האבד וכו'.** עין במגן אברהם דספק דבר האבד גס"פן מטר. ועין בקרי מגדים ומחצית השקל דלכאורה דין זה תלוי אם קלאכת חל המועד בדבר שאינו אבד אסור מן התורה או מדרבנן. ועין בגושמת אדם שהוכיח דדעת הבית יוסף בסימן תקלט להחמיר בספק דבר האבד, והינו אפילו למאן דאית לה דעקר אסור מלאכת חל המועד הוא מדרבנן, שהרי הבית יוסף כתב שם זה לדעת הרא"ש, והרא"ש הוא מכת הסוברים בריש מועד קטן דהוא דרבנן. אכן למאן דיש סתירה לכל זה ממשנה דף יח צמוד ב' ואלו כותבין, וכתבו שם התוספות: נראה דכל הגי' דבר האבד, פן ימות הנותן או העדים או בית דין או ילכו למדינת הים, וכן בחדושי ריטב"א נמי כי האי גונא על כל המשנה, הרי דמקלין מספקא, וכן משמע מהרשב"א שהובא בבית יוסף בסימן תקמה דלהכי מחירי התוספתא לכתב חשבונותיו בחל המועד שקא לא יזכרם עד אחר התיק, הרי דמתירין מספק, וביותר מזה, דירדע דהרשב"א הוא מכת הסוברים דמלאכת חל המועד עקרו הוא מן התורה, כמו שהבאתי בסימן תקל בבאור הלכה, עין שם. ועל כן נראה לענין דעמי דעקר תלוי זה בדבר המצוי, דהינו אם החשש שיהיה דבר האבד אם לא יעשה בחל המועד הוא מצוי, מקלין אפילו למאן דאית לה דמלאכת חל המועד עקרו הוא מן התורה, ולהכי מקל המשנה לכתב בכל אלו הדברים שזכרם שם, עין בגמרי יוסף ובריטב"א (ומה שקמב התוספות שקא ימות הנותן או העדים וכו', רצו לומר דעל ידי כל אלו כחד הוא בודאי דבר המצוי), וכי האי גונא צריך לתרין מה שקמב במגן אברהם בסימן תקמד סעף קטן ב' בשם הבית יוסף, עין שם, ואם אינו מצוי התפסד יש להחמיר אפילו למאן דאית לה דאסור מלאכת חל המועד הוא מדרבנן. ולהכי אתי שפיר הא דסימן תקלט שהביא החיי אדם מדברי

הבית יוסף, ושם אינו מצוי כל כך הפסד, דיכול להיות שבשכונת הפאה גס"פן עבדו ורחא שיהיה מקרי דבר האבד, מה שאין כן בחשש הפסד משם, והבית יוסף גופא בריש הסימן כתב דרק הרשב"ם חשש קצת להחמיר בספק, עין שם היטב), וכן הא דכתב הבית יוסף בסימן תקמה על דברי הפל"ו הוא גס"פן משום דסביבא לה להבית יוסף דחשש שקא לא יהיה לו פנאי אחר יום טוב להגיה הוא דבר שאינו מצוי. ולפי זה הא דכתב המגן אברהם דספק דבר האבד מטר הוא אם אותו החשש מצוי שיבוא, פן נראה לעניות דעמי. אמר רב מצאתי בקרב המגיד פרק ז מהלכות יום טוב דין ג בשם הרמב"ן שפחרי גס"פן בספק דבר האבד, אף צריך לעשותם בצנצא. ועין בסימן תקלח סעף ב' דאם אי אפשר בצנצא מטר כפרהסיא: * **שפינון שהתחיל וכו'.** הנה מוכח בבית יוסף דף ו צמוד ב' דאפלו בלא התחיל להשקותה קדם המועד אם היתה שדה מטוננת מטר, והינו שהיתה לה וצמח נתיבשה, ומשעם דכיון שיהיה לה חת דנה כמו שהתחיל להשקותה, דתפסד אם לא ישקנה (כעין זה פרש רש"י על מירא דרב יהודא דקאי על שדה בית הפעל, ובבית יוסף מוכח דהוא הדין בבית השלחין בנרעים שלא שחו לפני המועד), אכן להרמב"ם הותר כשדה להחא הוא דוקא בשעיון היא לחת, ומשעם דאינה צריכה להשקאה ובה ולית בה טרחה יתרא אף בנרעים שלא שחו לפני המועד ולהכי שרי, ולפי זה אם נתקבשה אין להקל לדעת הרמב"ם. והנה המסבר העתיק דין דשדה לחת כשעין ו לענין שדה אילן, ובאמת מן הבריתא מוכח דהוא הדין לענין ורעים שלא שחו:

נשמת אדם

[א] כתב המ"א ריש סי' תקל"ז דספק דבר האבד מותר, ונ"ל דדין זה אינו מוסכם שהרי כתב הב"י בסי' תקמ"ה בשם הכלבו דמותר להגיה ולכתוב ספרים בחנם, שמה לאחר יו"ט לא יהיה לו פנאי על זה, וכתב הב"י דמיימי במגיה לצורך רבים ושרי ליה מדין צרכי רבים כדאיתא בסי' תקמ"ד, וסיים אלא דהתם לא התירו שלא לצורך המועד אלא בדבר שאינו מעשה אומן עכ"ל.

ולדעת המ"א י"ל דמיימי אפילו ליחיד ומותר מטעם ספק דבר האבד דבזה אפילו מעשה אומן מותר, אלא ודאי משמע דלבי ספק אסור, וכ"ה בהדיא בב"י סי' תקל"ט בר"ה ומה שכתב הרא"ש ולאחר המועד כו' וי"ל כיון דבלאו דבבר האבד בודאי הוא אסור, אבל שירותו כו' הוי דבר האבד בודאי עכ"ל. ובסימן תקמ"ד במ"א סי' כ' י"ל דר"ל דבודאי יבטלוי:

ו ואם היה דבר האבד, כגון שנפל כותל ביתו הסמוך לרשות הרבים ואם לא יבנהו יגנבו כליו, מותר אפילו מלאכת אומן, וכן כל כיוצא בזה. ומכל מקום כל מה שיכול להקל בטרחה, יעשה (סי' תקל"ז ותק"מ). ולא נקרא דבר האבד אלא כשעיקר הדבר נפסד. אבל כשביל מעט תוספת לקולו, לא מקרי דבר האבד. ולכן, אסור לתקן מלבושיו ומגעליו אף על פי שיתקעו מעט יותר. אבל אם יתקעו ויתקלקלו הרבה, מותר, והיו הפסד גדול (סימן תקמ"א ט"ז). ומכל מקום, ישנה קצת (א"י):

ה ספק דבר האבד, מותר. ולי נראה שיעשה על ידי נכרי² (סימן תקל"ז [א]):

פסקי משנה ברורה

2. והמ"ב הכריע, דאם אותו חושש שהוא חושש שיבוא יש להקל גם על ידי עצמו. אכן יראה לעשות בצנצא אם אפשר (סי' תקל"ז ו"ה דבר ע"ש).

ד"ה וכו"ט שני. 1. סי' ס' כג, 2. ס"א. 3. כי בהי"ל סי' תקל"ז ס"א ד"ה דבר האבד דממה שהוכיח רבינו מדברי הב"י מבווא דאפי' למאן דס"ל דמלאכת חוה"מ אסורה רק מרבנן אסור בספק. 4. עי' בביה"ל שם שהוכיח ממה מקומות שספק דבר האבד מותר וחילק בין אם החשש שהוא דבר האבד מצוי דמקלין אפי' למ"ד שמלאכת חוה"מ היא מן התורה לבין אם התפסד אינו מצוי ע"ש ויישב עפ"י המ"א בסי' תקמ"ד ס"ב.

סו דיני שמיטה ופרוזבול. וכו' ט"ו סעיפים:

בהרחקות, וכעין זה איתא בירושלמי לענין תרומות ומעשרות. ויש שכתבו דלא נהגו כן רק כל זמן שקידשו השמיטות בבי"ד הסמוכין שבארץ ישראל ולא מזמן שבטלה הבי"ד הסמוכים. וכל אלו טעמים חלושים הם, והירא את דבר ד' ינהוג בשמיטת כספים גם בזמן הזה ובכל מקום, ובפרט שיש תקנה בעשיית פרוזבול כמו שיתבאר (פ"ג), ובהרבה מקומות נזהרים בזה גם עתה. ושנת השמיטה לפי חשבון הרמב"ם (פ"ג ה"ז משמטה) והגאונים וחכמי ארץ ישראל היה בשנת תרל"ה לאלף הששי, ויהיה אי"ה בשנת תרמ"ב הבא עלינו לטובה. ויה"ר שיבנה ביהמ"ק במהרה בימינו אמן ונחזור למנות שמיטין ויובלות בתר"ם קרן התורה במהרה בימינו אמן. והמקיים תבא עליו ברכה. ובסעיף ו' יתבאר מה שנלע"ד טעם המקילין בזה, וגם בסעיף ו' יתבאר עוד טעם בזה:

ב אין שביעית משמטת כספים אלא בסופה, שנאמר 'מקץ שבע שנים תעשה שמיטה', לפיכך הלוח את חבירו בשביעית עצמה גובה את חובו כל השנה בבי"ד, וכשתשקע החמה בערב ראש השנה של מוצאי שביעית אבד חובו ומיד אסור לו לתובעו. [ונל' זה היה מומר לו למוצאי צ"ן השמשותף אף שהוא ספק יו"ט, דספיקא דרננן לקולא]:

ג שביעית משמטת את המלוה בין מלוה בשטר ו בין בע"פ, ואפילו יש בהשטר אחריות נכסים, מפני שעדיין היא מחוסרת גוביינא וקרינן ביה 'לא יגוש'. אבל המלוה על המשכון בין שמשכנו בשעת הלואה בין שלא בשעת הלואתו ומשכנו ע"י בי"ד אינו משמט, דכיון שיש משכון בידו לא קרינן ביה 'לא יגוש', ואפילו צריך לקיים בהמשכון מצות השבת העבוט כמ"ש בסימן צ"ז (פמ"ו) מ"מ אינו משמט, דמה שמחזיר להלוה המשכון הוא רק כשאלה והמשכון הוא של המלוה. ואם היה המשכון שוה פחות מהחוב אינו משמט מה שכנגד המשכון,

א כתוב בתורה (דברים טו ב-ג) 'מקץ שבע שנים תעשה שמיטה וזה דבר השמיטה שמוט כל בעל משה ידו לא יגוש' וגו', ומכפל הלשון מבואר דבשני שמיטות הכתוב מדבר, אחת שמיטת קרקע ואחת שמיטת כספים, ודרשו רבותינו ז"ל בזמן שאתה משמט קרקע אתה משמט כספים, ובזמן שאי אתה משמט קרקע אי אתה משמט כספים [גיטין לו]. ושמיטה אינה נוהגת בארץ ישראל לאחר החורבן מן התורה לפי פשוטת הירושלמי [פ"ד דגיטין (ה"ג)], ואפילו להרמב"ם ז"ל שפסק בפ"ד משמיטה (ה"ס) דנוהג מן התורה בארץ ישראל גם בזמן הזה, מ"מ יובל בוודאי אינו נוהג דעוד בזמן הבית משגלו שבט ראובן וגד בטלו היובלות [ערכין לג], שנאמר (ויקרא סו א) 'וקראתם דרוור בארץ לכל יושביה' וגו' ודרשינן בזמן שכל יושביה עליה דווקא, והכתוב תלה שמיטת כספים ביובל דשמיטת קרקע הוא יובל דלשון שמיטת קרקע הוא מה שהיא משמטת מהקונה וחוזרת להמוכר [רמב"ם ס"ט פ"ט (ה"ט)], והרמב"ם מפרש הירושלמי דקאי אשמיטת כספים ולא על חרישה וזריעה דשביעית [נמו שמיטה המוס' גיטין ס' (ר"ה ס"ק)]. ובחזק לארץ כ"ש דאינה נוהגת עתה, ולכן בזמן הזה אין שמיטת כספים נוהגת מן התורה בשום מקום, אך חכמים תקנו כדי שלא תשתכח תורת שמיטה מישאל, ושמיטת כספים הוא חובת הגוף ולא חובת קרקע ולכן תקנו שתהא השמטת כספים נוהגת בזמן הזה בכל מקום אפילו בחזק לארץ, וכך נהגו רבותינו האמוראים גם בבבל וכן הוא הסכמת הפוסקים. אבל ראינו שאף בדורות הראשונים לא היה העולם נזהרים בזה כמו שכתב הרא"ש בתשובה (כל"ט ס"ג), וטרחו רבותינו למצא טעם בזה, וכעין זה מצינו לענין תרומות ומעשרות בחז"ל שהיו נוהגים בזה ואח"כ בטלום [ירושלמי פ"ד דמלה (ה"ד)], האמנם לענין השמטת כספים מפורש בירושלמי [פ"י דשביעית (ה"ב)] דנוהגת גם בחז"ל. ויש שכתבו דלא גזרו רק אמרינות הסמוכות לארץ ישראל כבבל ומצרים ולא

ואלו חכם אחד מחכמי פילסופים בעלי מדות ואנשי מוסר אמרו שיעשה האדם אותו לקנין מדות השלימות, ידעמי כי יאותו האנשים לשמוע בקולו ויאמרו ראה וחסם, אף כי ילא מפי ה' בעל החכמה ותצונו עלמנו ותחמינו צמורה שצ"פ מעתיקי שמועה ז"ל קצבו צו מסמרות להיות נוהג צוה"ז ג"כ והכל מרועה אחד יהיב חכמתו לחימין, הלא ראי על כל הירא וחרד לדבר ה' לשמוע ולשמור ולעשות עכ"פ זכר למצוה

זו שהיה נוהגת אללניו צומן שהיינו שרויס על אדמתינו זכרה ירושלים צימי ענייה ומרודיה כל מחמדיה אשר היה מקדס עד לא נפל עמה ציד זר ראו צריס שחקו על משבציה. וזהו אלו הדין כהר"ה, אבל באמת רבו עליו חכמי הדור וממט רובם ככולם קיימו וקבלו כפי פשטות ומשמעות דברי הגמ' לנוהגת אף צוה"ז, ואם הם דעתם מדרבנן האחרון לחכמי קדם וראש במעלה הרמב"ן ז"ל כפי שהעמיק דבריו בעה"ת בשער מ"ה ח"א דין ד' שהאר"ך דעתו דשביעית צוה"ז אפי' בח"ל מהחורה לענין השמטת כספים, דלא קי"ל כרבי דחליא ביוכל רק תליא בשמיטת האדמה כ"ז שנוהג בא"י, ולפי דעת הרמב"ם [עין פ"י משמיטה ה"ט] וחס' שמיטת קרקע נוהג צוה"ז בא"י דבר תורה כי קדושת עזרא לא בטלה, ואף שמיטת כספים נוהגת בכל מקום ד"ת, ואם כן מאוד ראי לכל איש להחמיר לעשות עכ"פ זכר למצוה זו כפרחצול וכמ"ל לכל ישכח זכר מצוה זו מקרב ישראל:

[ב] ודבר בתבוב וכו'. אמת הרבה טרחה למצוא טעם למה אין נוהג בארצות הללו, אבל אין דן דיננו למזור כי הבעל תרומת הדשן [פי' ש"ד] נתן טעם ד"ל מדינות הרחוקות מא"י כמו ארץ אשכנז ואפי' לא היה בכלל גזרת חז"ל לקצבו צו שמיטת כספים כמ"ש ר"י בחספוט [ע"ז ג"ט ע"א ד"ה בגר] לענין חיוב מעשרות, ותיקן את עצמנו שוכני ארצות הללו ולא תקנחם את אחינו היוצאים בארצות הסמוכים לא"י מנרים ושנער וארס לובה ואשור, וגם כבר כתב הב"ח [ס"ה] דלא מצאנו צוה רמז לחלק בשביעית צו בשום דברי חז"ל ובאמת אין הגדון דומה לראיה כלל, בשלמא בתרומות ומעשרות דהוא חובת אדמה ועיקר חיובו ד"ת אינו אלא בא"י רק חז"ל הוסיפו להחמיר ולקצבו חיובו אף בח"ל משום א"י, צו שפיר אמרינן דלא קצבו רק במדינות הסמוכים לא"י ועומדים על הגבול לכל יחלפו בא"י ולא במדינות המופלגים מא"י, משא"כ שמיטת כספים שהוא מצוה חובת הגוף ואין הבדל בין א"י לח"ל, או לנוהג בכל ארצות או דאין נוהג נמי בא"י כלל ואין במצוה זו הבדל בין הארצות, ואם כן אם חז"ל תקנו שיהיה נוהג כשל תורה מאי שנא חז"ל ומ"ש א"י ומה נשתנה ארצות הסמוכים או הרחוקים הלא אין מצוה זו מפאת ארץ ישראל:

ובד"קושי מהר"ל [אות ח] מתחילה נתן טעם הואיל וכותבין צרובי השטרות והקנתי לו ד' אמות קרקע בחצרי וכו' היו כמלה על משכנתא ואין שביעית משמטתו. ודברים אלו דחויס אין להם שורש כי מה טיבו למשכנתא לומר סמכא דעתו ואינו בכלל לא יגוש כיון דלא נודע איה איפוא מקומו ואנה הם, ואפי' לדעת האומרים דכל אדם יש לו קרקע מכל מקום הסמינו דאין כותבין פרוצול עד שנדע שיש לו איה מקום קרקע כל שהוא כי לוי זה אין כאן סמיכת דעת ואין נאמר כי הוא משכנתא. ועוד טעם אחר כתב הואיל וכותבין בשטרות לגבות הן בדיני ישראל והן בדיני אומות העולם ה"ל כמתנה שלא תשמטנו שביעית. ותמיהני הלא דבר זה אמור בטור סי' זה [פי"ו] בשם אביו הרא"ש [כלל ע"ז] שאם התנה לגבות בין דרביס דתייס או אינו דתייס אינו מועיל להפקיע שביעית דה"ל מתנה על מה שכתוב בתורה. ונראה דפירא ליה למהר"ל דהרא"ש אזיל לשיטתו דכתב בפ"ק דכתובות [פי' י"ט] דכתובה דרבנן וקימ"ל במתנה על מנת שאין לה כתובה תנאו בטל [פי' ס"ו ס"ט], וע"כ צ"ל דרבנן עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, ואם כן כמו בשמיטה דאורייתא א"י להתנות כן צוה"ז דהוא דרבנן א"י להתנות. אבל מהר"ל אזיל לשיטתו של ר"ת [כתובות י' ע"א ד"ה אמר ר"י] דפירא ליה כתובה מהחורה ואם כן י"ל לכך הדין דא"י למחול ולהתנות על כתובה, אבל דרבנן לא אמרינן עשו חיזוק כשל תורה כמתנה דגמ' בפרק אעפ"י דף נ"ו [ע"א] ע"ש. ואם כן הואיל ושמיטה דרבנן מועיל צוה תנאי אף דמתנה לעבור על דברי חז"ל, זהו מה שג"ל להליך צערו כי כן היתה דעתו הרחבה. אבל עם כל זה קשה לסמוך ע"י הן כי מה צדק דלומר לגבות בדיני אומות העולם ופי' בשביל זה נימא דכוונתו לנטל דברי חז"ל ולהתנות עליו, ואפי' נימא דמהני תנאי עכ"פ צריך תנאי גמור צאר היטב דחוינו דעתו לעבור על דברי חז"ל ומתנה עליו, אבל בקתם מהכ"ת נפרש כן ומה זהו תנאי הלא נוכל לפרש דכוונתו לכוספו לפרעון בדיני אומות

ח"ל
נדהג
ספ"ס

קנים
מות
היר
על
אי"ן
ומט

שיעורי רבי יהונתן

א) וכבר כתבו ג"כ האחרונים טעם למנהג וכו'. ונראה ליתן טעם למנהג דליתא בגיטין דף ל"ו ההוא שטרא דאמי לקמיה דר' יוחנן א"ל משמט, א"ל רב אסי והא מר הוא דלמר אינו משמט, א"ל ופי' שאנו מדמין נעשה מעשה ומפרש הרמב"ן דר"י ס"ל שמיטת כספים דאורייתא ולכך אינו רוצה לעשות מעשה, אבל אי הוי ס"ל שמיטת כספים מדרבנן לא הוי מונע את עלמנו לעשות מעשה, א"כ בפירוש דברי ר"י קי"ל"ן כהרמב"ן, וא"כ אן דקי"ל"ן שמיטת כספים דרבנן ודלא כר"י א"כ שפיר נוכל לומר דשטר שיש בו אחריות נכסים אינו חשמו, וא"כ אמת"ל דו"ל חובו הנוולם להחיל

אליבא דהלכתא

מועד קטן דף ב'

נסדר ע"י ר' אשר יעקב מילמן

סז [א] ונראה שע"ייהם סמכו וכו'. ובאמת אף שהיה אמת
ונכון כדברי הר"ה [מונח נפנה"ת שער מ"ה ס"ד] וסייעתו
דלמרי דאין שמיטה נוהג בה"ז כלל וכלל, היה מהראוי ויפה לנו
להחמיר בזה ולנהוג דין שמיטת כספים כי מה מאוד מזהיר אותנו
הנביא בגולה הציבי לך ציונים ולעשות זכר למצות ה' שהיה חובה
עלינו בהיותנו שוכנים בקרב הארץ ובהלו נר ה' על ראשינו, ואין
לא נשים זכר למצות שמטה ונשים אחרי הדלת מצוה זו וזכרונה

כשמיטת עבודת ארץ נוהג אף שמיטת כספים תקנו ולא רצו
שהיה המצוה חציה נוהג וחציה אינו נוהג אבל יובל שבטל מכל
וכל לא תקנו חז"ל. ועי"ל בשלמא שמיטת כספים הוא שב ואל
העשה ונח להם להפקיר ממון בשב ואל העשה כדמשני אב"י
גיטין דף ל"ה ע"ב, מה שאין כן יובל הוא בקום ועשה שזה
מוחזק בשדה ובשנת יובל יחזיר אותו לא רצו חכמים לתקן:

מבלי תת לה זכר כלל, היא המצוה אשר היה ראשון נסיבת גלות הארץ וראשון מהמרי והחולי אשר גרם שקאה הארץ אותנו, כמאמר
הפסוק אז תרצה הארץ את שבתומיה כל ימי השמה, ובע"ה מאז אשר חודלנו והולכנו בקרי באתו מדחי אל דחי אשר לא זכינו עליה
עד בשלימות, כי אף כי פקד ה' את עמו בבית שני מכל מקום לפי דעת הרמב"ם [פ"י משמיטה ה"ג] ורבים מפוסקים לא היה יובל
נוהג מן התורה בבית שני כי לא היו כל יושביה עליה, ואף שביעית לא היה מן התורה לדעת הפוסקים כרבי [גיטין ל"ו ע"א ועין פוס'
ס"ד] דה"ה ממון דסבירא ליה שמטה ביובל תליא. והיא המצוה אשר בא בגללה נס מפורסם באומה ישראלית ובארץ חמדה אשר תמיד
בשנת שש לשמטה היה הברכה מצויה בגדולי ארץ על הספקה לשלש שנים וכאשר נסמכה ליובל על ארבעה שנים, והתמיד הענין תמיד
במכוון בשנת שש לשמיטה לא הקדים ולא האחיר כלל עד שיכירו וידעו כל כי לא בא במקרה ולא מפאת מערכת כוכבי שמים וכסליהם
אשר שמו משטרם בארץ, כי המקרה לא יתמיד וכוכבי שמים נבוכים בארץ לפי מסילתם ומעגלתם פעם שנה זו פעם שנה זו לא יסבו
כלכתן להסכים תמיד אל שנה זו ולהתמיד תמיד, וידעו כל העם כי ה' בקרב ישראל לברך את עמו ולקדשם במצותיו, ומה עזום מצוה
זו וטעם יש בה וע"י ידע איש הישראלי אשר ימינו כלל על הארץ וגרים ככל אבותיו ארסי בתי אבות ולה' הארץ ומלוואה, וידע כי
לא שלימות אנושי לעסוק בקיבוץ הקניינים ולאסוף חמרים חמרים יצבור ולא ידע מי אוקספס, כי יראה כי שנתה הארץ שנת לה' ויד
הכל שנה בארץ אשר עיני ה' בה תמיד, והוא הרומו על עולם שכולו טוב אשר שם ינוחו כל יגיעי כח מעצבם ומעבודתם להוציא לחם
מהארץ עשיר ורש נפגשו קטון וגדול שם הוא ועבד חפשי מאדוניו, והיא שנת שביעית שנת רצון לה' אשר ישליך אדם אלילי כספו
ולא יאמר אלקינו למעשי ידינו הוא היקום והרכוש כי אז אין כסף נחשב כלום ולא יועיל הון ביום עברה, ולכך נוהג שמיטת קרקע
וכספים בשנה היא שנתה נוהג עול מדהבה. ומצוה זו גרמה לישראל שלא נשתקעו יותר מדאי בעסק מו"מ ולהרבות בסחורה כאניות
סוחר ולבנות בו זמן יום ולינה כהגויס אשר ע"פ האדמה ולא כל המרבה סחורה מחכים, כי לזו צריך הלוואת איש באחיו ולהיות נושה
איש ברעהו מזמן לזמן חה א"א בהחזיק מצוה הנ"ל כי בהגיע תור השמיטה ישמט הנושה ויאל נקי מכל חובו, ואם כן היה חובה
עלינו להחזיק במדת הסתפקות כראוי ונאות לעובד השלם מבלי לשים כל חששו וחילו וראשית אוננו בהכל המדומה ותחבולות לאסוף
עושר שלא כמשפט החורה, כי אם להיות מתמימי דרך ההולכים בתורת ה' יבטח באלקי יעקב הוא הנותן לחם לכל בשר ובתורתו
יהגה יומם ולינה עושר וכבוד אהו, וכאשר היו אבותינו לא פנו אל הון, רועי אלא מגו כבשים יתחממו ומחלב עמודים ישמו וברכת
ה' היא תעשיר ברצונו נותן וברצונו נוטל ושוא כל תחבולות בני אדם. ואם כן הוא מצוה זו למה לא נדבק בה בתכלית הדיקה ושמחה,